jugoslovenski komitet
pravnika za ljudska prava

dr zorica mršević

ženska prava u medjunarodnom pravu

Beograd

zorica mršević ženska prava u medjunarodnom pravu

Ova knjiga je izdata povodom proslave pedesete godišnjice donošenja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i dvadesete godišnjice feminističkih aktivnosti u Jugoslaviji.

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

341.231.14

MRŠEVIĆ, Zorica
Ženska prava u medjunarodnom pravu / Zorica Mršević. - 2.,dopunjeno izd. - Beograd : Jugoslovenski komitet pravnika za ljudska prava 1999, (Beograd: Štamparija Tehnološko – metalurškog fakulteta). – 189 str.; 24 cm

Summary: Women's Rights in International Law.
- Bibliografija: str. 184 -186.

342.72/73-055.2 396.000.341
316.662-055.2

a) Žene – Pravni položaj b) Ženso pitanje
- Medjunarodnopravni aspekt c) Prava čoveka
d) Žrtve nasilja – Žene

ID= 79172108

jugoslovenski komitet
pravnika za ljudska prava

dr Zorica Mršević

ženska prava u medjunarodnom pravu

- drugo dopunjeno izdanje -

Beograd
1999

Yugoslav Lawyers Committee for Human Rights

Dr Zorica Mršević

Women's Rights in International Law

Published by
Yugoslav Lawyers Committee for Human Rights
Drinčićeva 28, Belgrade
Tel/fax: 3224-704, 3249-346
E-mail: yulaw@eunet.yu
Web site:
http: // members.tripod.com/~hrights/index.html

Editorial board
Biljana Kovačević-Vučo
Gradimir Nalić
Dr Stevan Lilić (Editor)

Reviewers
Prof. dr Slobodanka Konstantinović-Vilić
Aleksandar Lojpur, lawyer

For the Publisher
Biljana Kovačević-Vučo

Computer formatting: *Danius*
Printed by: ZGT, copies 500

This publication was supported by *The Fund for an Open Society*

© *Yugoslav Lawyers Committee for Human Rights, 1999*

Jugoslovenski komitet pravnika za ljudska prava

Dr Zorica Mršević

Ženska prava u međunarodnom pravu

Izdavač
Jugoslovenski komitet pravnika za ljudska prava
Drinčićeva 28, Beograd
Tel/fax: 3224-704, 3249-346
E-mail: yulaw@eunet.yu
Web site:
http: // members.tripod.com/~hrights/index.html

Uređivački odbor
Biljana Kovačević-Vučo
Gradimir Nalić
Dr Stevan Lilić (urednik)

Recenzenti
Prof. dr Slobodanka Konstantinović-Vilić
Aleksandar Lojpur, advokat

Za izdavača
Biljana Kovačević-Vučo

Kompjuterska obrada: *Danius*
Štampa: ZGT, tiraž 500

Izlaženje ove knjige pomogao je *Fond za otvoreno društvo*

© *Jugoslovenski komitet pravnika za ljudska prava, 1999*

SADRŽAJ

I Glava
PRAVO DA SE BORIMO ZA SVOJA PRAVA 13
1. Pravo da se borimo za svoja prava 13
2. Od bezvrednosti ženskog života do diskriminacije ženske kreativnosti: srednjovekovna Kina i renesansna Bolonja 13
3. Kada i kako je počelo da se govori o ženskim ljudskim pravima 14
4. O konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena 19
5. Feminizam i polno zasnovano nasilje 25
6. Žensko siromaštvo 26

II Glava
PRAVO NA ZAŠTITU OD NASILJA 30
1. Nasilje prema ženama: teorijske osnove i praktične implikacije ... 30
2. O deklaraciji o eliminaciji nasilja prema ženama 33
3. O posebnoj izveštačici 38
4. Deklaracija o politici suprotstavljanja nasilju prema ženama u demokratskoj Evropi (Sanja Radisavljević) 40

III Glava
REPRODUKTIVNA PRAVA ŽENA 45
1. Ženska deklaracija o populacionoj politici 45
2. Pravo planiranja porodice i inkriminisanje pobačaja 48
3. Istorijska geneza ideje kontrole fertiliteta 50
4. Pravni status abortusa u svetu 53
5. Prolajf pokret 55

IV Glava
PRAVO NA ZAŠTITU OD SEKSUALNOG NASILJA..... 57
1. Medjunarodna mreža za Novu Konvenciju o eliminaciji svih oblika seksualne eksploatacije 57
2. Seksualno nasilje u ratnim, kriznim vremenima i prostorima ... 63
2.1. Crveni fenjeri rata 63
2.2. Prodaja žena 65
2.3. Sve se prodaje, sve se kupuje 65
2.4. Osmehom ili mini-suknjom do posla 66
2.5. Devojke za iznajmljivanje 66
2.6. Od igračica do prostitutki 66
2.7. Javna kuća kao javna tajna 67
2.9.Obećanja, obećanja..... 68
2.10. Zengice 69
2.11. Ko su one? 70

2.12. A ko su oni? ... 73
3. Pravni aspekti silovanja i drugih seksualnih napada ... 74

V Glava
ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA LEZBEJKI ... 77
1. Antidiskriminativna klauzula Maastrihtskog ugovora ... 77
2. "Povelja" lezbejskih prava ... 77

VI Glava
ŽENSKA PRAVA I PEKINŠKA DEKLARACIJA ... 79
1. Osnovni zadaci i aktivnosti predvidjeni pekinškom deklaracijom 79
2. Zadaci vezani za problem ženskog siromaštva ... 80
3. Zadaci vezani za obrazovanje i obučavanje žena ... 83
4. Nejednakost, neadekvatnost i nejednaki pristup žena službama zdravstvene zaštite ... 85
5. Zadaci vezani za problem nasilja prema ženama ... 89
6. Umesto zaključka o Pekinškoj deklaraciji ... 92

VII Glava
TEKSTOVI MEDJUNARODNIH UGOVORA RELEVANTNIH ZA ŽENSKA LJUDSKA PRAVA ... 94
1. Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena ... 94
2. Deklaracija o eliminaciji nasilja prema ženama ... 105
3. Najrobijska pravila o poboljšanju budućeg položaja žena ... 110
4. Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih i degradirajućih postupaka ili kažnjavanja ... 111
5. Dodatak rezolucije Ekonomskog i socijalnog saveta 1990/15: "Preporuke i zaključci proizašli iz prvog razmatranja i ocene primenjivanja najrobijskih unapredjenih pravila" 113
6. Rezolucija Ekonomskog i socijalnog saveta 1991/18 o nasilju nad ženama u svim njegovim formama (1991) ... 113
7. Generalna preporuka 19 komiteta za eliminisanje diskriminacije prema ženama (CEDAW) 115
8. Rezolucija 1992/18 Ekonomskog i socijalnog saveta "Nasilja prema ženama u svim njegovim formama" ... 121
9. Rezolucija 1992DJ20 ekonomskog i socijalnog saveta "Poboljšanje položaja žena i ljudska prava" (1992) ... 122
10. Preporuka Br. R (85) 4 odbora ministara država članica o nasilju u porodici ... 124
11. Deklaracija o politici suprotstavljanja nasilju prema ženama u demokratskoj Evropi ... 126
12. Pekinška deklaracija i platforma delovanja (1995) "Ženska deca" ... 131
13. Ženska deklaracija o populacionoj politici ... 134
14. Rezolucija o jednakim pravima homoseksualaca i lezbejki u evropskoj zajednici evropskog parlamenta ... 138
15. Predlog konvencije protiv seksualne eksploatacije, revizija izvršena januara 1995, nacrt ... 141
16. Daka deklaracija ... 154
17. Ženevska rezolucija o zloupotrebi interneta u svrhu seksualne eksploatacije ... 157
18. Prostitucija - "Seks kao posao" – izjava koalicije protiv trgovine ženama –Ženske grupe pacifičke Azije i Filipina ... 159

VIII Glava
AD SOLUTIONEM QUAESTIONIS ... 161
1. Sanjala sam - ženska ljudska prava ili neke stvari moraš samo jako želeti i one će se ostvariti ... 161
2. Koje mi je pravo sada uskraćeno ... 162

ŽENSKA POLITIKA KAO MOGUĆI PUT KA ŽENAMA U POLITICI ... 164
EPILOG ... 175
SUMMARY IN ENGLISH ... 176
LITERATURA ... 179
IZVODI IZ RECENZIJA ... 183
JUGOSLOVENSKI KOMITET PRAVNIKA ZA LJUDSKA PRAVA ... 185
YUCOM ... 187
IZDANJA YUCOM-a ... 189

CONTENTS

I Chapter

RIGHT TO FIGHT FOR OUR OWN RIGHTS 13

1. Right to fight for our own rights 13
2. From worthless women's lives to discrimination of women's creativity: Medieval China and Bologna in Renaissance 13
3. When and how women's human rights became a topic..... 14
4. About Covenant on Elimination of All Forms of Discrimination against Women 19
5. Feminism and gender based violence 25
6. Women's poverty 26

II Chapter

RIGHT TO FREEDOM OF VIOLENCE 30

1. Violence against women: theoretical background and practical implications..... 30
2. About Declaration on Elimination of All Forms of Violence against Women 33
3. About the Special Rapporteur 38
4. Declaration on Policies for Combating Violence against Women in a Democratic Europe (Sanja Radisavljević)..... 40

III Chapter

REPRODUCTIVE RIGHTS OF WOMEN 45

1. Women's Declaration on Reproductive Rights 45
2. Right on family planing and incrimination of abortion 48
3. Historical genesis of the fertility control concept 50
4. Legal status of abortion in world 53
5. Pro-life movement 55

IV Chapter

RIGHT FOR FREEDOM OF SEXUAL VIOLENCE 57

1. International network for new Covenant on Elimination of All Forms of Sexual Exploitation 57
2. Sexual violence in war and crisis times and spaces 63

2.1. War red lights 63
2.2. Trafficking in women 65
2.3. All is for selling, all is for buying 65
2.4. How to get a job place, with mini-skirt, nice smile, or 66
2.5. Hired girls 66
2.6. From go-go dancers to prostitutes 66
2.7. Brothels as public secret 67
2.8. Ladies for a red banknote 68
2.9. Promises, promises..... 68
2.10. ZNG women 69
2.11. Who are women? 70
2.12. End who are men?..... 73

3. Legal aspects of rape and other sexual assaults 74

V Chapter

PROTECTION OF HUMAN RIGHTS OF LESBIANS 77

1. Anti-discriminative clause of Maastriht Treaty 77
2. "Bill" of lesbian rights 77

VI Chapter

WOMEN'S RIGHTS AND BEIJING DECLARATION 79

1. Main tasks and activities in Beijing Declaration 79
2. Tasks concerning women's poverty issue 80
3. Tasks concerning education and training of women 83
4. Inequality and inadequate access to health care services 85
5. Tasks concerning violence against women sue 89
6. Instead of conclusion: about Beijing Declaration 92

VII Chapter

INTERNATIONAL TREATIES RELEVANT FOR WOMEN'S HUMAN RIGHTS 94

1. Covenant on Elimination of All Forms of Discrimination against Women 94
2. Declaration on Elimination of Violence against Women 105
3. Nairobi forward-looking strategies for the advancement of women 110
4. Convention against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment 111
5. Appendix to ECOSOC Resolution 1990/15 "Recommendation and conclusions arising from the first review and appraisal of the implementation of the Nairobi forward-looking strategies", Recommendation XXII 113
6. ECOSOC Resolution 1991DJ18 on violence against women in all its forms (1991) 113
7. General recommendation 19 of the Committee on Elimination of Discrimination against women (CEDAW) 115
8. Resolution 1992/18 of ECOSOC "Violence against women in all its forms" 121
9. Resolution 1992/20 of ECOSOC "Advancement of Women and Human Rights" (1992) 122
10. Recommendation No. R (85) 4 of the Committee of Ministers to member states on Violence in Family 124

11. Declaration on Policies of Combating Violence against Women in Democratic Europe 126
12. Beijing Declaration and Platform for Action (1995) "Girl child"..... 131
13. Women's Declaration on Populist Policies 134
14. European Parliament Resolution on Equal Rights of Homosexuals and Lesbians in European Community 138
15. Draft on Covenant against Sexual Exploitation, Revision done in January 1995 145
16. Dhaka Declarati..... 154
17. Geneva Resolution on Misuse of the Internet for the Purpose of Sexual Exploitation 157
18. Prostitution as "sex work" - Statement of the Coalition Against Trafficking in Women – Asia Pacific and Philippine Women's Groups 159

VIII Chapter
AD SOLUTIONEM QUAESTIONIS 161
1. I had a dream – women's human rights, or some things you should really strongly wish and they will be realized 161
2. Which right is now denied to me..... 162

WOMEN'S POLITICS AS POSSIBLE WAY TOWARDS WOMEN IN POLITICS 164
EPILOGUE..... 175
SUMMARY IN ENGLISH 176
LITERATURE 179
WORDS OF EXPERTS 183
YUGOSLAV LAWYERS COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS 185
YUCOM 187
EDITIONSYUCOM-A 189

Knjiga Ženska prava u medjunarodnom pravu nastala je tokom mog šestogodišnjeg perioda intenzivnog bavljenjem raznim aspektima ženskih ljudskih prava. Zadatak prevodjenja medunarodnih dokumenata pojavio se kao neizbežan prvi korak ka njihovoj afirmaciji u našoj sredini. Njihovo objavljivanje iziskivalo je kao sledeći nužan zadatak i prateće tekstualno tumačenje jer bi inače sam pravni tekst delovao dosta šturo i nekomunikativno. Objavljeni tekstovi su opet sa svoje strane dalje zahtevali priču u vidu predavanja da bi cela stvar postala još jasnija, bliža domaćoj svakodnevici i našim ženskim životima i iskustvima.

Zahvaljujem se pre svega studentkinjama Ženskih studija u Novom Sadu i njihovoj koordinatorki, prof. Svenki Savić koje su tokom mojih predavanja u novembru 1997 podržale ideju koja se tamo i tada rodila, a koju smo zajednički formulisale kao "zašto ne staviti sve to u jednu knjigu". Preko dvadeset predavanja o raznim aspektima ženskih ljudskih prava koje sam održala tokom školske 1997-98 u okviru projekta Ženska mreža a i van nje, u organizaciji lokalnih žena (osim Novog Sada pominjem Niš, Vršac, Suboticu, Kikindu, Zrenjanin, Užice, Podgoricu) dali su mi za pravo da verujem u realnost potrebe izdavanja te knjige. Činjenica da medjunarodna dokumenta relevantna za ženska ljudska prava uglavnom nisu prevodjena i objavljivana kod nas, sem sporadično u feminističkoj periodici, bila je uočena i tokom predavanja na Ženskim studijama u Beogradu.

Dilema oko toga šta se sve smatra relevantnim medjunarodnim dokumentom, rešila sam širokim shvatanjem koje je obuhvatilo ne samo "hard core" ratifikovane ugovore već i rezolucije i deklaracije koje ne podležu ratifikaciji, zatim ne samo UN dokumenta već i dokumenta Evropske zajednice i Evropskog saveta. Spisak je proširen i zaključcima najvažnijih medjunarodnih konferencija, poput one održane u Kini 1995 ili onih koji se odnose na prostituciju i pornografiju tokom poslednjih par godina. Konačno, tu su i dokumenta nevladinih organizacija koje strogo gledajući, zaista nemaju baš nikakav medjunardni aspekt niti značaj, ali sam ih smatrala relevantnim jer predstavljaju korene budućih medjunarodnh ugovora u, za sada još neregulisanim oblastima pojedinih specifičnih aspekata ženskih prava, ne zaboravljajući da su svi napori oko formulisanja ženskih ljudskih prava u medjunarodnim dokumentima, započeli kao aktivnosti ženskih, nevladinih organzacija i grupa širom sveta.

Autorka